

Υπόθεση C-595/21

Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία καταθέσεως:

27 Σεπτεμβρίου 2021

Αιτούν δικαστήριο:

Bayerisches Verwaltungsgericht Ansbach (διοικητικό πρωτοδικείο του Ansbach της Βαυαρίας, Γερμανία)

Ημερομηνία της διατάξεως του αιτούντος δικαστηρίου:

22 Σεπτεμβρίου 2021

Προσφεύγουσα:

LSI – Germany GmbH

Καθού:

Freistaat Bayern (Ομόσπονδο Κράτος της Βαυαρίας, Γερμανία)

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Νομοθεσία περί τροφίμων – Κανονισμός 1169/2011 – Άρθρο 17, παράγραφος 5, σε συνδυασμό με το παράρτημα VI, μέρος Α, σημείο 4 – Ερμηνεία του όρου «ονομασία προϊόντος»

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, άρθρο 267 ΣΛΕΕ

Προδικαστικά ερωτήματα

- 1) Έχει ο όρος «ονομασία προϊόντος» στο παράρτημα VI, μέρος Α, σημείο 4, του κανονισμού (ΕΕ) 1169/2011 την έννοια ότι είναι ταυτόσημος με την «ονομασία του τροφίμου» κατά το άρθρο 17, παράγραφοι 1 έως 3, του κανονισμού (ΕΕ) 1169/2011;

- 2) Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα:

Συνιστά η «ονομασία προϊόντος» την ονομασία υπό την οποία το τρόφιμο διατίθεται στο εμπόριο και διαφημίζεται και με την οποία έχει καταστεί γνωστό στο καταναλωτικό κοινό εν γένει, ακόμη και όταν συναφώς δεν πρόκειται για την ονομασία του τροφίμου, αλλά για την προστατευόμενη ονομασία, την εμπορική ονομασία ή τη συνήθη ονομασία κατά την έννοια του άρθρου 17, παράγραφος 4, της οδηγίας (ΕΕ) 1169/2011;

- 3) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα:

Μπορεί η «ονομασία προϊόντος» να αποτελείται από δύο συστατικά στοιχεία εκ των οποίων το ένα συνίσταται στην κοινή ή γενική ονομασία του, η οποία προστατεύεται ως εμπορικό σήμα και δεν προσιδιάζει αποκλειστικά σε ένα συγκεκριμένο τρόφιμο, ενώ το άλλο είναι προσθήκη που (ως δεύτερο συστατικό στοιχείο της ονομασίας προϊόντος) προσδιορίζει και εξατομικεύει το πρώτο ανάλογα με τα επιμέρους μεμονωμένα προϊόντα;

- 4) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα:

Ποιο εκ των δύο συστατικών στοιχείων της ονομασίας προϊόντος πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για τον καθορισμό του μεγέθους των ενδείξεων που τη συνοδεύουν κατά το παράρτημα VI, μέρος Α, σημείο 4, στοιχείο β', του κανονισμού (ΕΕ), όταν τα δύο στοιχεία της ονομασίας προϊόντος είναι τυπωμένα με διαφορετικά μεγέθη στη συσκευασία;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Κανονισμός (ΕΕ) 1169/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2011, σχετικά με την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές, την τροποποίηση των κανονισμών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 1924/2006 και (ΕΚ) αριθ. 1925/2006 και την κατάργηση της οδηγίας 87/250/ΕΟΚ της Επιτροπής, της οδηγίας 90/496/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της οδηγίας 1999/10/ΕΚ της Επιτροπής, της οδηγίας 2000/13/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, των οδηγιών της Επιτροπής 2002/67/ΕΚ και 2008/5/ΕΚ και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 608/2004 της Επιτροπής (ΕΕ 2011, L 304, σ. 18), αιτιολογική σκέψη 18, άρθρο 17 και παράρτημα VI, μέρος Α, σημείο 4

Κανονισμός (ΕΚ) 882/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για τη διενέργεια επισήμων ελέγχων της συμμόρφωσης προς τη νομοθεσία περί ζωοτροφών και τροφίμων και προς τους κανόνες για την υγεία και την καλή διαβίωση των ζώων (ΕΕ 2004, L 165, σ. 1), άρθρο 2, σημείο 10, καθώς και άρθρο 54, παράγραφος 1, και παράγραφος 2, στοιχείο β'

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρο 16

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Η προσφεύγουσα παράγει και διακινεί στην αγορά το προϊόν με την εμπορική ονομασία «BiFi The Original Turkey» το οποίο διατίθεται από τα καταστήματα λιανικής πώλησης ως προσυσκευασμένο τρόφιμο. Στην παραγωγή του χρησιμοποιείται φοινικέλαιο και κραμβέλαιο. Ο τίτλος «BiFi The Original» αποτελεί λεκτικό και εικονιστικό σήμα κατά το γερμανικό δίκαιο και εικονιστικό σήμα κατά το δίκαιο της Ένωσης.
- 2 Η αρμόδια υπηρεσία ελέγχου των τροφίμων έκρινε ως ανεπαρκή την επισήμανση του τροφίμου και στις 7 Ιανουαρίου 2019 εξέδωσε απόφαση διατάσσοντας, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«Απαγορεύεται στην [προσφεύγουσα] η διάθεση στην αγορά του προϊόντος με την ονομασία [“]μίνι σαλάμι πουλερικών με φυτικά λιπαρά και έλαια[”] υπό της αναγραφόμενης στο κύριο οπτικό πεδίο ονομασίας προϊόντος [“]BiFi 100% Turkey[”] ... χωρίς αναγραφή των συστατικών που έχουν χρησιμοποιηθεί ως υποκατάστατα πλησίον της ονομασίας του προϊόντος με χαρακτήρες μεγέθους γραμματοσειράς με ύψος x τουλάχιστον 75 % του ύψους x της ονομασίας του προϊόντος και το οποίο δεν είναι μικρότερο από το ελάχιστο μέγεθος γραμματοσειράς που απαιτείται στο άρθρο 13, παράγραφος 2, [του κανονισμού 1169/2011]».
- 3 Η ενάγουσα άσκησε προσφυγή ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου κατά της ανωτέρω διοικητικής απόφασης.
- 4 Κατά το δεύτερο τρίμηνο του έτους 2019, η προσφεύγουσα άλλαξε την επισήμανση. Έκτοτε, στο κύριο οπτικό πεδίο επί του εμπρόσθιου μέρους της συσκευασίας αναγράφεται «BiFi The Original» και –αναλόγως του μεγέθους της συσκευασίας– παραπλεύρως ή κάτωθι «Turkey». Ανωθεν της λέξης «Turkey» απεικονίζεται μία γαλοπούλα χρώματος μαύρου. Στην επισήμανση επί του οπίσθιου μέρους της συσκευασίας, προ του καταλόγου των συστατικών του, το τρόφιμο περιγράφεται ως «μίνι σαλάμι πουλερικών με φυτικά λιπαρά και έλαια». Οι ενδείξεις «BiFi», «The Original» και «Turkey» διαφέρουν μεταξύ τους ως προς το μέγεθος των χαρακτήρων τους, ούτως ώστε η μεν ένδειξη «BiFi» είναι γραμμένη με τους μεγαλύτερους χαρακτήρες, η δε ένδειξη «The Original» με τους μικρότερους.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της απόφασης περί παραπομπής

- 5 Η απαγόρευση που επιβλήθηκε με την προσβαλλόμενη απόφαση στηρίζεται στο άρθρο 54, παράγραφος 1, και παράγραφος 2, στοιχείο β', του κανονισμού 882/2004. Προϋπόθεση για να διαταχθεί η απαγόρευση της διάθεσης ενός προϊόντος στην αγορά είναι η «μη συμμόρφωση» κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 10, του κανονισμού 882/2004. Εν προκειμένω υφίσταται μη συμμόρφωση προς τη σχετική με τη νομοθεσία περί τροφίμων διάταξη του άρθρου 17,

παράγραφος 5, σε συνδυασμό με το παράρτημα VI, μέρος A, σημείο 4, του κανονισμού 1169/2011. Στην προκειμένη περίπτωση του επίμαχου τροφίμου, πληρούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής των ως άνω διατάξεων. Ο μέσος καταναλωτής που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος (πρβλ. απόφαση της 16ης Ιουλίου 1998, Gut Springenheide και Tusky, C-210/96, EU:C:1998:369, σκέψη 31) έχει την προσδοκία ότι ένα σαλάμι έχει παρασκευαστεί με ζωικό λίπος. Στην υπό κρίση περίπτωση, αντί του εν λόγω ζωικού λίπους, χρησιμοποιήθηκαν φυτικά λιπαρά ως υποκατάστατα (συγκεκριμένα φοινικέλαιο και κραμβέλαιο).

Επί των πρώτου και δευτέρου των προδικαστικών ερωτημάτων

- 6 Η έννοια του όρου «ονομασία προϊόντος» στο παράρτημα VI, μέρος A, σημείο 4, του κανονισμού 1169/2011 είναι καθοριστική για τη συγκεκριμένη μορφή που πρέπει να έχει η επισήμανση σύμφωνα με το άρθρο 17, παράγραφος 5, σε συνδυασμό με το παράρτημα VI, τμήμα A, σημείο 4, του ίδιου κανονισμού.
- 7 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι ο όρος «ονομασία προϊόντος» είναι ταυτόσημος με την ονομασία του τροφίμου κατά την έννοια του άρθρου 17, παράγραφος 1, του κανονισμού 1169/2011. Από την άλλη πλευρά, ο καθού ισχυρίζεται ότι η «ονομασία προϊόντος», αφενός, και η ονομασία του τροφίμου κατά την έννοια του άρθρου 17, παράγραφος 1, του κανονισμού 1169/2011, αφετέρου, είναι κατά βάση διαφορετικοί νομικοί όροι. Μπορεί μεν η «ονομασία προϊόντος» να αποτελεί την ονομασία του τροφίμου, πλην όμως, βάσει του άρθρου 17, παράγραφος 4, του κανονισμού 1169/2011, δεν αποκλείεται επίσης να συνίσταται σε κάποια συνήθη ή εμπορική ονομασία. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι δεν μπορεί να διαπιστωθεί με σαφήνεια ποια εκ των ανωτέρω ερμηνειών είναι η ορθή, όπως και ποια πρέπει να είναι η ερμηνεία του όρου «ονομασία προϊόντος».
- 8 Η **γραμματική διατύπωση** δεν αποκλείει καμία από τις δύο ερμηνείες. Με την κυριολεκτική έννοια του όρου «ονομασία προϊόντος», βάσει της προφανούς σημασίας των λέξεων, υποδηλώνεται η ονομασία με την οποία είναι κοινώς γνωστό το προϊόν, ώστε να διακρίνεται από άλλα προϊόντα. Τούτο, όμως, μπορεί να συνίσταται τόσο στην ονομασία του τροφίμου κατά την έννοια του άρθρου 17, παράγραφος 1, του κανονισμού 1169/2011, όσο και σε κάποια άλλη ονομασία με την οποία το τρόφιμο διατίθεται και διαφημίζεται στους καταναλωτές και με την οποία έχει καταστεί γνωστό στο καταναλωτικό κοινό εν γένει, ακόμη και μια εμπορική ονομασία ή συνήθη ονομασία κατά την έννοια του άρθρου 17, παράγραφος 4, του κανονισμού.
- 9 Επίσης, σαφή κριτήρια δεν προκύπτουν ούτε από την **οικονομία** του κανονισμού 1169/2011. Αφενός, υπέρ της άποψης ότι ως ονομασία προϊόντος νοείται η ονομασία του τροφίμου κατά την έννοια του άρθρου 17, παράγραφος 1, του κανονισμού 1169/2011 θα μπορούσε να συνηγορεί το άρθρο 17, παράγραφος 5, του κανονισμού, διότι εκεί γίνεται αναφορά περί του ότι στο παράρτημα VI θεσπίζονται ειδικές διατάξεις σχετικά με την ονομασία των τροφίμων. Αφετέρου, στην εν λόγω διάταξη αναφέρεται επίσης ότι στο παράρτημα VI θεσπίζονται

ενδείξεις «που τη συνοδεύουν», ήτοι συνοδεύουν την ονομασία των τροφίμων ως συμπλήρωμα αυτής. Αντιθέτως, ο τίτλος του μέρους Α του παραρτήματος VI συνηγορεί υπέρ της άποψης ότι ονομασία προϊόντος και ονομασία του τροφίμου αποτελούν έννοιες ταυτόσημες, διότι εκεί ως περιεχόμενο του μέρους Α αναφέρονται ενδείξεις που συνοδεύουν την ονομασία του τροφίμου. Προφανώς, λοιπόν, σημείο αναφοράς αποτελεί η ονομασία κατά την έννοια του άρθρου 17, παράγραφος 1, του κανονισμού.

- 10 Δεδομένου ότι οι αιτιολογικές σκέψεις του κανονισμού 1169/2011 δεν περιέχουν καμία ειδική μνεία σχετικά με το παράρτημα VI, μέρος Α, σημείο 4, είναι δύσκολο να διατυπωθεί οποιαδήποτε θέση ως προς **το πνεύμα και τον σκοπό** της ως άνω διάταξης. Ούτε από το άρθρο 17, παράγραφος 5, ούτε από το παράρτημα VI του κανονισμού μπορεί να συναχθεί ότι ο κανόνας χρησιμεύει για την προστασία των καταναλωτών από τον κίνδυνο παραπλάνησης, όπως αναμφίβολα συμβαίνει με το άρθρο 7 του κανονισμού. Ο υπεύθυνος της επιχείρησης τροφίμων, κάνοντας χρήση μιας προστατευμένης, εμπορικής ή συνήθους ονομασίας κατά την έννοια του άρθρου 17, παράγραφος 4, του κανονισμού 1169/2011, παρεκκλίνει ως έναν βαθμό από την ονομασία του τροφίμου κατά το άρθρο 17, παράγραφος 1, διότι συνήθως διαφημίζει το προϊόν με την ονομασία του άρθρου 17, παράγραφος 5, με αποτέλεσμα οι καταναλωτές να αντιλαμβάνονται την τελευταία ως επικρατέστερη σε σχέση με την ονομασία του τροφίμου κατά την έννοια του άρθρου 17, παράγραφοι 1 έως 3. Επομένως, το παράρτημα VI, μέρος Α, σημείο 4, της οδηγίας 1169/2011 θα μπορούσε να χρησιμεύσει στη δημιουργία συνθηκών διαφάνειας και επαρκούς ενημέρωσης για τους καταναλωτές, εξασφαλίζοντας, τουλάχιστον για τις περιπτώσεις που αναφέρονται στο σημείο 4, ότι κάθε πληροφορία που αφορά στοιχεία ή συστατικά που έχουν αντικατασταθεί θα αναγράφεται στη συσκευασία, με μέγεθος παρόμοιο με εκείνο της ονομασίας κατά το άρθρο 17, παράγραφος 4, του κανονισμού, μεριμνώντας με τον τρόπο αυτόν για την επαρκή ενημέρωση των καταναλωτών. Το δε ζήτημα εάν ένα στοιχείο ή συστατικό έχει αντικατασταθεί από διαφορετικό στοιχείο ή συστατικό αποτελεί επίσης πληροφορία που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την πλειονότητα των καταναλωτών κατά την έννοια της αιτιολογικής σκέψης 18 του κανονισμού. Ως εκ τούτου, η ονομασία προϊόντος, σε κάθε περίπτωση, δεν θα είχε την ίδια έννοια με την ονομασία του τροφίμου βάσει του άρθρου 17, παράγραφος 1, του κανονισμού 1169/2011.

Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

- 11 Εάν η απάντηση στο πρώτο ερώτημα είναι αρνητική και στο δεύτερο καταφατική, πρέπει να διευκρινιστεί ποιο είναι το στοιχείο εκείνο που συνιστά την «ονομασία προϊόντος» στην υπό κρίση περίπτωση, δεδομένου ότι η προσφεύγουσα διαθέτει στην αγορά ποικίλα προϊόντα τροφίμων με το εμπορικό σήμα «BiFi» συνοδευόμενο από μια προσθήκη για κάθε διαφορετικό τρόφιμο, η οποία το περιγράφει και το εξατομικεύει.
- 12 Δεδομένου ότι ούτε το παράρτημα VI, μέρος Α, σημείο 4, του κανονισμού 1169/2011 ούτε οι υπόλοιπες διατάξεις του εν λόγω κανονισμού παρέχουν

ενδείξεις ως προς την έννοια της «ονομασίας προϊόντος», δεν μπορεί να συναχθεί κατά πόσον επιτρέπεται η ονομασία αυτή να είναι σύνθετη, αποτελούμενη από μία γενική κοινή ονομασία αφενός και από έναν ειδικό χαρακτηρισμό που προσδιορίζει το συγκεκριμένο προϊόν αφετέρου. Επιπλέον, λόγω του ότι το παράρτημα VI, μέρος A, σημείο 4, του κανονισμού 1169/2011 προϋποθέτει να έχει αντικατασταθεί στο συγκεκριμένο τρόφιμο κάποιο στοιχείο ή συστατικό του ώστε να τεθεί σε εφαρμογή η προβλεπόμενη από αυτό υποχρέωση επισήμανσης, το ως άνω συγκεκριμένο τρόφιμο είναι αναπόφευκτα και το μοναδικό κρίσιμο στοιχείο για τον ορισμό της ονομασίας του προϊόντος. Όταν, δε, αποτελείται από περισσότερα συστατικά στοιχεία η ονομασία με την οποία αυτό διατίθεται στο εμπόριο ή διαφημίζεται και έχει καταστεί γνωστό στο καταναλωτικό κοινό εν γένει, τότε, στη συγκεκριμένη περίπτωση, αυτή η ίδια συνιστά και την ονομασία προϊόντος. Επομένως, πολλοί λόγοι συνηγορούν υπέρ της άποψης ότι η ονομασία προϊόντος μπορεί να απαρτίζεται από δύο ή και περισσότερα συστατικά στοιχεία.

Επί του τετάρτου προδικαστικού ερωτήματος

- 13 Εάν η απάντηση στο τρίτο ερώτημα είναι καταφατική, ανακύπτει στη συνέχεια το ζήτημα ποιο τμήμα της ονομασίας του προϊόντος λαμβάνεται υπόψη για τον καθορισμό του μεγέθους της γραμματοσειράς με την οποία πρέπει να αναγράφονται οι ενδείξεις που τη συνοδεύουν κατά τις επιταγές του παραρτήματος VI, μέρος A, σημείο 4, στοιχείο β', του κανονισμού 1169/2011.

Επ' αυτού θα μπορούσαν να υπάρχουν διάφορες ερμηνείες. Κατά μία ερμηνεία, το μέγεθος της γραμματοσειράς θα μπορούσε να καθορίζεται με βάση εκείνο το συστατικό στοιχείο της ονομασίας προϊόντος το οποίο είναι γραμμένο με τους μεγαλύτερους χαρακτήρες. Η προσέγγιση αυτή θα ήταν η πλέον κατάλληλη για την καλύτερη ενημέρωση των καταναλωτών. Κατά μίαν άλλη ερμηνεία, το μέγεθος της γραμματοσειράς θα μπορούσε να καθορίζεται με βάση το τμήμα εκείνο της ονομασίας του προϊόντος το οποίο είναι γραμμένο με τους μικρότερους χαρακτήρες στη συσκευασία του τροφίμου. Υπέρ αυτής της άποψης συνηγορεί το γεγονός ότι αυτού του είδους η υποχρέωση επισήμανσης θα συνιστούσε και τη μικρότερη δυνατή επέμβαση στην επιχειρηματική ελευθερία του υπευθύνου της επιχείρησης τροφίμων (άρθρο 16 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Τέλος, θα μπορούσε να καθορίζεται με βάση το μέγεθος της γραμματοσειράς που χρησιμοποιείται για την αναγραφή εκείνου του στοιχείου της ονομασίας προϊόντος το οποίο περιγράφει το τρόφιμο με τη μεγαλύτερη ακρίβεια, χωρίς, όμως, να αποτελεί κοινή ονομασία ή εμπορικό σήμα.